

Organ który powierzył nauczycielowi stanowisko kierownicze w szkole lub placówce może odwołać tego nauczyciela ze stanowiska kierowniczego w czasie roku szkolnego bez wypowiedzenia (art. 38 ust. 1 pkt 2) ustawy o systemie oświaty).

Sytuacja taka może mieć miejsce jedynie w przypadkach szczególnie uzasadnionych, po zasięgnięciu opinii kuratora oświaty.

W omawianym przepisie pojawia się niedookreślony zwrot „w przypadkach szczególnie uzasadnionych”. Zawęża on zastosowanie tego przepisu do sytuacji wyjątkowych, nadzwyczajnych, kiedy organ odwołujący ma pełne prawo ocenić że dalsze kierowanie szkołą lub placówką stanowi istotne zagrożenie dla osiągnięcia jej celów lub z jakichkolwiek innych obiektywnie ważnych względów jest nie do przyjęcia (wyrok NSA z 9 stycznia 2002 r., SA/Rz 1969/01).

Jak podkreśla się w orzecznictwie (wyrok SN z 19 lutego 1997 r., III RN 3/97) zarówno ocena jak i uznanie organu który powierzył nauczycielowi stanowisko kierownicze a następnie odwołuje go z tego stanowiska nie mogą mieć charakteru dowolnego lub arbitralnego lecz powinny być szczegółowo i dokładnie wywiedzione i uargumentowane w uzasadnieniu podjętej decyzji (uchwały). Natomiast ów wywód i argumentacja powinny podlegać wnikliwej kontroli zarówno organów nadzoru jak i sądu.

Przepis ten stwarza gwarancję dla stabilności stosunku zatrudnienia nauczycieli na stanowiskach kierowniczych.

Orzecznictwo pozwala także utworzyć katalog przypadków „szczególnie uzasadnionych” od których uzależnione może zostać odwołanie ze stanowiska kierowniczego, a także tych, które zostają z tego katalogu wykluczone.

Za przypadku szczególnie uzasadnione w świetle komentowanego przepisu należy uznać np. (Wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Białymstoku z dnia 26 kwietnia 2012 r., II SA/Bk 924/2011):

1. zdarzenia (działanie lub zaniechanie) o charakterze zupełnie wyjątkowym, nadzwyczajnym (wykraczającym poza działanie rutynowe, codzienne),
2. mające charakter niedopełnienia obowiązków lub naruszenia uprawnień, określonych prawem, przez nauczyciela – dyrektora szkoły,
3. przy czym stwierdzone uchybienie nauczyciela są tego rodzaju, że powodują destabilizację w realizacji funkcji (dydaktycznej, wychowawczej i oświatowej) szkoły,
4. konieczne jest natychmiastowe zaprzestanie wykonywania funkcji dyrektora, albowiem dalsze zajmowanie stanowiska dyrektora godzi w interes szkoły jako interes publiczny

Ponadto powinien zachodzić związek czasowy między przyczynami odwołania nauczyciela ze stanowiska kierowniczego, a faktem odwołania dyrektora szkoły z tych powodów (odwołanie powinno przebiegać w relatywnie krótkim przedziale czasowym od momentu wystąpienia okoliczności mających uzasadniać ich kwalifikację jako przypadku szczególnie uzasadnionego) (Wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego we Wrocławiu z dnia 2 marca 2011 r. IV SA/Wr 5/2011).

Natomiast następujące przypadki nie mieszczą się w pojęciu szczególnie uzasadnionych np.:

1. zaniedbania w zakresie gospodarki finansowej szkoły czy organizacji jej pracy. Negatywna ocena działalności dyrektora szkoły przez organ prowadzący w zakresie gospodarki finansowej szkoły lub innych zaniechań dotyczących organizacji pracy szkoły, zwłaszcza odmienna wizja prowadzenia placówki oświatowej, czy też konflikt z organem prowadzącym (Wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 11 maja 2012 r., I OSK 1971/2011),
2. negatywna ocena pracy i negatywna ocena wykonywanych zadań przez nauczyciela, gdyż te okoliczności zostały unormowane w innym przepisie, tj. art. 38 ust. 1 pkt 1b ustawy o systemie oświaty (Wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 19 listopada 2010 r., I OSK 1530/2010)
3. wotum nieufności rady pedagogicznej wobec dyrektora szkoły (Wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 19 września 2001 r., II SA 1657/2001)
4. naruszenie prawa przy powierzeniu stanowiska, o ile chodziło jedynie o błąd proceduralny, przy jednoczesnym zachowaniu wymogów prawnych zarówno co do właściwości organu powołującego jak i kryteriów formalnych i merytorycznych powołania (Wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 8 listopada 2000 r., II SA 2070/2000).

Przed podjęciem uchwały lub decyzji o odwołaniu nauczyciela ze stanowiska kierowniczego konieczne jest wcześniejsze zasięgnięcie opinii kuratora oświaty (a w przypadku szkoły i placówki artystycznej oraz placówki zapewniającej opiekę i wychowanie uczniom w okresie pobierania nauki poza miejscem stałego zamieszkania, dla uczniów szkół artystycznych prowadzonej przez jednostkę samorządu terytorialnego - ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego). Opinia musi zostać wydana w terminie 5 dni roboczych od dnia otrzymania wystąpienia organu odwoławczego. Niewydanie opinii w tym terminie jest równoznaczne z wydaniem opinii pozytywnej.

Przepisy dotyczące obligatoryjnego i fakultatywnego odwołania nauczyciela ze stanowiska kierowniczego mają zastosowanie także do osoby niebędącej nauczycielem powołanej na stanowisko dyrektora.